

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/312084954>

Latalowa M., Pedziszewska A. 2016. Co wnoszą badania nad historią lasów Trojmiejskiego Parku Krajobrazowego do dyskusji nt. aktualnej gospodarki lesnej? Biuletyn Informacyjny Pomor...

Article · July 2016

CITATIONS

0

READS

81

2 authors:

Małgorzata Latałowa

University of Gdansk

252 PUBLICATIONS **5,456** CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Anna Pędziszewska

University of Gdansk

38 PUBLICATIONS **576** CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

BIULETYN INFORMACYJNY

Nr 15 - lipiec 2016

ISSN 2300-4347

80-850 Gdańsk, ul. Rajska 6 ♦ tel. +48 58 321 84 84 ♦ www.gdansk.enot.pl ♦ e-mail: sekretariat@gdansk.enot.pl

Pomorskiej Rady Federacji Stowarzyszeń Naukowo - Technicznych NOT w Gdańsku

Naczelna Organizacja
Techniczna Federacja
Stowarzyszeń Naukowo-
Technicznych

Politechnika
Wrocławska

Wrocławska Rada
Federacji Stowarzyszeń
Naukowo-Technicznych NOT

Politechnika
Warszawska

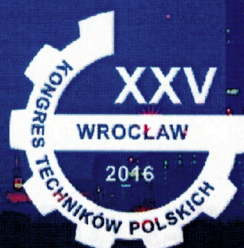
Rada Polskich
Inżynierów w
Ameryce Północnej

INŻYNIEROWIE POLSCE I ŚWIATU

TECHNIKA—CZŁOWIEKOWI

III ŚWIATOWY ZJAZD
INŻYNIERÓW POLSKICH

XXV KONGRES
TECHNIKÓW POLSKICH

Europejska Federacja
Polonijnych Konferencji
Rektorów Polskich

Konferencja Rektorów Polskich
Uczelni Technicznych

Akademia Inżynierska
w Polsce

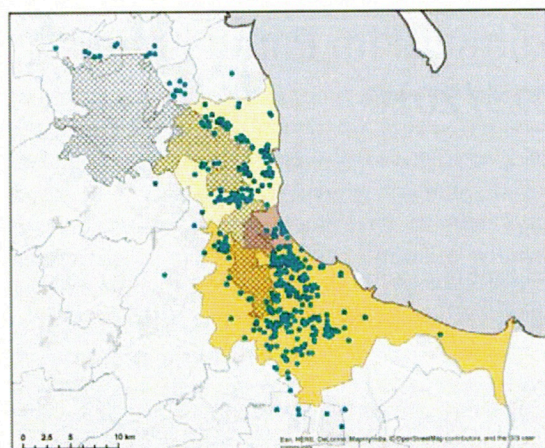

Rada Główna Instytutów
Badawczych

2016 - XX jubileuszowa edycja Konkursu o Pomorską Nagrodę Jakości

Ryc 1. Miejsce zamieszkania osób odwiedzających Trójmiejski Park Krajobrazowy na podstawie badania ankietowego online (N=487); 134 respondentów nie zaznaczyło miejsca zamieszkania na mapie

tywnego zarządzania obszarami leśnymi oraz obszarami źródłowymi tego zjawiska. Dobór odpowiednich metod i narzędzi badawczych może znacznie ułatwić pozyskiwanie danych, co z kolei przekłada się na przygotowanie rzetelnej bazy informacyjnej dla podejmowania decyzji dotyczących kierunku rozwoju turystyki i rekreacji na obszarach leśnych oraz planowania przestrzennego Trójmiejskiego Obszaru Metropolitarnego.

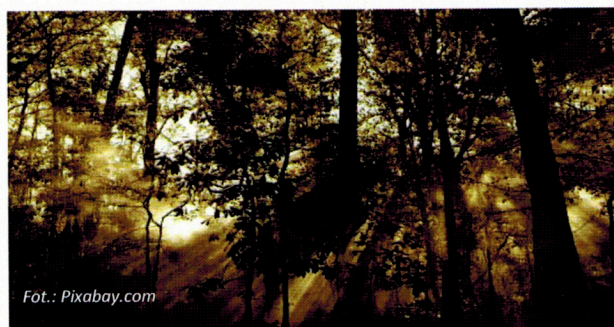
Literatura:

Pröbstl, U. Wirth, V., Elands, B., Bell S. (2010) Management of Recreation and Nature Based Tourism in European Forests. Springer. p. 336

Co wnoszą badania nad historią lasów Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego do dyskusji nt. aktualnej gospodarki leśnej?

**prof. dr hab. Małgorzata Latałowa,
dr Anna Pędziszewska**

Pracownia Paleoekologii i Archeobotaniki
Katedra Ekologii Roślin, Wydział Biologii
Uniwersytet Gdański

Lasy Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego (TPK) są jednym z najcenniejszych elementów przyrodniczych i krajobrazowych aglomeracji trójmiejskiej. Jest to z jednej strony miejsce wypoczynku mieszkańców, a z drugiej siedlisko dla wielu rzadkich roślin, grzybów i zwierząt, w tym gatunków zagrożonych wyginięciem i gatunków prawnie chronionych¹. Rosnąca w ostatnich latach skala wycinki drzew w TPK, a zwłaszcza projekt dalszych działań w tym zakresie ujęty w nowym Planie Urządzania Lasu na lata 2015-2024², niepokoi mieszkańców Trójmiasta i jest powodem społecznych protestów³, a także sprzeciwu środowiska naukowego⁴. Przedstawiciele leśnictwa wyjaśniając swoje działania przytaczają przede wszystkim argumenty przyrodnicze, takie jak konieczność przebudowy gatunkowej drzewostanów, ich odnowienia oraz utrzymania/wzrostu wskaźnika bioróżnorodności, natomiast sposób i zakres prowadzonej gospodarki sugeruje, że znaczącą rolę odgrywa tu czynnik ekonomiczny. Zaproszony do dyskusji nad PUL 2015-2024 przedstawiciel nauk leśnych, pan dr Jan Łukaszewicz, przedstawił szereg tez, które miały uzasadniać konieczność zwiększenia wy-

cinku i sztucznego odnawiania drzewostanów w lasach TPK⁵. Część tych tez jest jednak w świetle faktów naukowych, fałszywa, a część co najmniej dyskusyjna. Budzą one niepokój jako potencjalna podstawa dla niekorzystnych decyzji, co do kierunków gospodarki leśnej na tym terenie.

Zrealizowane w naszym zespole badania nad długoterminową historią lasów TPK pozwalają spojrzeć na ich dzisiejsze walory przyrodnicze i dynamikę, z perspektywy właściwej dla długowiecznych organizmów, jakimi są zarówno drzewa, jak i tworzone przez nie zbiorowiska. Nawet pobieżna analiza źródeł kartograficznych (mapy z lat 1802, 1901, 1919, 1936) wskazuje na ciągłość zalesienia znacznej części Wysoczyzny Gdańskiej, a zwłaszcza jej strefy krawędziowej, w ciągu ostatnich ponad 200 lat. Obecność kompleksu leśnego udokumentowana na mapie z 1802 roku mówi, że są to lasy o jeszcze starszej metryce. Ich bardziej odległe dzieje odkrywają badania paleoekologiczne, które na podstawie analizy pyłku (palinologia) i innych szczątków roślinnych zachowanych w torfowiskach na terenie TPK (w rejonie Gołębiewa),

umożliwiły rekonstrukcję historii roślinności na tym obszarze⁶. Wyniki tych badań sięgają do około 10 tysięcy lat wstecz i ilustrują sześć kolejnych faz w rozwoju lasów, w których zmieniał się ich skład gatunkowy i udział najważniejszych składników drzewostanu; czas trwania poszczególnych faz był różny: od około 3 tysięcy do 800 lat. Ostatni z tych etapów rozpoczął się około 1000 lat temu i trwa do dzisiaj. Charakteryzuje się on spontaniczną ekspansją buka, która doprowadziła do ukształtowania się współczesnych zbiorowisk na siedliskach lasów liściastych TPK. Dominacja buka na siedliskach lasów liściastych jest, więc, w tych lasach naturalna, a cechy ekologiczne tego gatunku⁷ sprawiają, że jest on doskonale dopasowany do obecnych regionalnych i lokalnych warunków środowiskowych. Wbrew teom przytaczanym przez dr J. Łukaszczyka na rzecz konieczności ograniczania udziału buka w lasach TPK, w warunkach klimatycznych Pomorza populacja tego gatunku nie jest zagrożona wymarciem, a więc wizja potencjalnej katastrofy ekologicznej z tego powodu jest, zwłaszcza przy obecnych tendencjach zmian klimatu, mało prawdopodobna. Najbardziej negatywne skutki mogą wywoływać silne, długotrwałe susze zwiększające możliwość zakażenia grzybami pasożytniczymi⁸, przy czym wrażliwość na patogeny jest u buka niższa, niż u dębu⁹ wprowadzanego w ramach sztucznych odnowień.

Również inny argument, a mianowicie konieczność odmładzania drzewostanów, nie jest właściwy z punktu widzenia zdrowotności tych lasów. Buk jest gatunkiem długowiecznym, osiągającym ponad 300 lat, w lesie zaczyna kwitnąć i owocować w wieku 60-70 lat, a obficie w wieku 100-150 lat⁷; w związku z tym twierdzenie, że drzewa ponad stuletnie należy usuwać ze względów „higienicznych” nie jest prawdziwe. Podobny charakter mają argumenty dotyczące pozytywnych efektów odnawiania lasu na różnorodność biologiczną. W określonych zbiorowiskach leśnych, wraz z kolejnymi fazami rozwoju drzewostanu, kształtuje się właściwa dla nich różnorodność biologiczna na poziomie różnych grup organizmów. Ogólna liczba gatunków roślin notowanych na terenach leśnych nie jest bezwzględnym wyznacznikiem ich wartości przyrodniczej, a czynnikiem zabezpieczającym względną równowagę składu gatunkowego biocenozy na różnych poziomach ich organizacji zapewnia zróżnicowany wiek drzewostanu regulowany procesami naturalnymi.

Tak, jak na większości obszarów europejskich, lasy na terenie objętym przez TPK były w różnym stopniu pod presją działalności człowieka zarówno w pradziejach, jak i w okresie historycznym. Dane pyłkowe wskazują na gospodarcze wykorzystywanie tutejszych zasobów leśnych już w neolicie, natomiast najintensywniejsza faza osadnicza jest datowana na około 2500-2200 lat temu, kiedy w bezpośrednim sąsiedztwie badanych przez nas stanowisk zlokalizowana była osada. Epizod osadniczy miał też miejsce około 1800 lat temu, a od około 1000 lat trwa niemal

stała eksploatacja gospodarcza tych lasów. Dane historyczne oraz kartograficzne pokazują zmieniający się areal powierzchni zajętej przez las, ze szczególnie niskim udziałem na początku XIX wieku. Nasze dane wskazują jednak, że w okresie minionego tysiąclecia na części tego obszaru, głównie w strefie krawędziowej wysoczyzny, zachowana została ciągłość siedlisk leśnych ze względu na specyficzna rzeźbę terenu ograniczającą możliwość zakładania pól uprawnych. Prawdopodobnie selektywnie pozyskiwano tu drewno i prowadzono wypas zwierząt gospodarczych oraz zbierano chrust, bukiw i żołądziej, lecz zbiorowiska leśne zachowały zdolność do naturalnej regeneracji w czasach osłabionej presji gospodarczej. Jest to wyjątkowa sytuacja w odniesieniu do terenu położonego w bezpośrednim sąsiedztwie silnie rozwijającego się osadnictwa, w tym struktur miejskich.

Biorąc pod uwagę nieprzerwane trwanie tego kompleksu leśnego, są to stare lasy historyczne, które mimo różnych form działalności człowieka i różnego wieku dzisiejszych drzewostanów, zachowały cenne walory przyrodnicze i krajobrazowe. Leśnictwo odegrało ważną rolę w ich utrzymaniu. W XIX i XX wieku, nie tylko odnawiano drzewostan po wyrębie, lecz także zalesiono wiele zniszczonych wcześniej powierzchni co, niezależnie od współczesnej oceny ówczesnych metod, a zwłaszcza wprowadzania obcych gatunków, miało korzystne skutki, ponieważ zmniejszyło stopień fragmentacji obszaru leśnego. W ostatnich dziesięcioleciach zmieniają się metody gospodarowania w lasach, lecz również dzisiejsze oczekiwania społeczne w odniesieniu do użytkowania lasów są inne. Wycinka drzew na obecnie obserwowaną skalę powoduje nie tylko niszczenie cennych siedlisk dla organizmów leśnych, lecz także niszczenie walorów turystycznych i rekreacyjnych aglomeracji trójmiejskiej, a więc działania te mają zarówno negatywny wymiar przyrodniczy jak i społeczny.

¹ Program Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Gdańsk, 2015

² Plan Urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Gdańsk (obręby Chylonia, Oliwa, Gniewowo), 2015

³ m. in. <https://pl-pl.facebook.com/pages/TR%C3%93JMIEJSKIE-LASY-Spo%C5%82eczny-Sprzeciw-Przeciw-Z%C5%82ej-Gospodarce/593500487394067>

⁴ <http://trojmiasto.wyborcza.pl/trojmiasto/1,35636,19907718,naukowcy-staja-w-obronie-trojmiejskiego-parku-krajobrazowego.html#ixzz46TvrpVMd>

⁵ Publiczna debata na temat PUL w siedzibie Nadleśnictwa Gdańsk, w Gdyni, marzec 2015

⁶ Pędziszewska A. 2008, rozprawa doktorska, Wydział Bilogii UG; Pędziszewska A. Latałowa M. 2016. Veget Hist Archaeobot (2016) 25:239–254

⁷ Buk zwyczajny *Fagus sylvatica* L. Nasze drzewa leśne, Inst. Dendrologii PAN, 1990

⁸ Jung T. 2009. For. Parh 39: 73-94; doi: 10.1111/j.1439-0329.2008.00566.x

⁹ Dęby *Quercus robur* L., *Quercus petraea* (Matt.) Liebl. Nasze drzewa leśne, Inst. Dendrologii PAN, 2006